

باسمه تعالی

روانشناسی، هنر و ارتباطات
وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

کاربرگ طرحنامه پژوهشی

(Proposal)

تکمیل این کاربرگ هیچگونه حق مادی برای پژوهشگر ایجاد نمی‌کند، ولی پژوهشگاه خود را موظف به حفظ حقوق معنوی وی می‌داند.

عنوان طرح: تاریخ تحولات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی شیعیان افغانستان

ارائه‌دهنده: عبدالقیوم آیتی

خلاصه طرح:

موضوع اساسی تحقیق بررسی تاریخ تحولات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی شیعیان افغانستان در دوره معاصر، است. این طرح با بهره‌گیری از چارچوب و روش تحلیل تغییرات اجتماعی صورت می‌پذیرد. مهمترین تاریخ تحولات شیعیان افغانستان در طی پنجاه سال اخیر بررسی می‌شود که عبارت است از: ۱. تحولات قشربندی‌ها و نیروهای اجتماعی شیعیان؛ ۲. تحولات احزاب و گروه‌های سیاسی شیعیان؛ ۳. تحولات علمی و فرهنگی شیعیان و هدف بنیادی این تحقیق تحلیل جامعه شناختی از تحولات جامعه شیعی است. این مهم با استفاده از روش کیفی و با استفاده از تکنیک تاریخی و اسنادی اطلاعات گردآوری خواهد شد.

تاریخ ارائه: مدت اجرا: 12 ماه بودجه پیشنهادی:

ویرایش اول: ☐ دوم: ☒ سوم: ☐ چهارم: ☐

پژوهشکده: گروه پژوهشی:

محور پژوهشی مرتبط با طرح (بر اساس برنامه پژوهشی سال جاری)

موضوع مرتبط با محور (بر اساس برنامه پژوهشی سال جاری)

* نوع پژوهش: بنیادی* ☐ کاربردی ☐ توسعه‌ای ☐

تکمیل توسط پژوهشکده

* پژوهش بنیادی: پژوهشی است که در جهت گسترش مرزهای دانش بدون در نظر گرفتن استفاده عملی خاص برای کاربرد آن انجام می‌گیرد. پژوهش کاربردی: پژوهشی است که استفاده عملی خاصی برای نتایج آن منظور می‌شود و غالباً هم جنبه تجربی و هم جنبه نظری دارد. پژوهش توسعه‌ای: پژوهشی است که بیشتر جنبه تجربی دارد و به نوآوری یا بهبود در روش‌ها و مکانیزم‌ها و محصولات منجر می‌شود.

۱. مشخصات مجری یا مدیر طرح:

نام و نام خانوادگی: عبدالقیوم آیتی. نام پدر: عوض شماره شناسنامه / گذرنامه: محل تولد: افغانستان محل

صدور: افغانستان سال تولد: روز ۲۲ ماه ۰۹ سال ۱۳۵۴ آخرین مدرک تحصیلی (دانشگاهی/حوزوی): سطح چهار حوزه، و دکتری

رتبه علمی (دانشگاهی / حوزوی): پایه استخدامی:

کد ملی:

نشانی محل کار

کد پستی:

تلفن منزل: تلفن محل کار: تلفن همراه: نمابر: آدرس پست

الکترونیک:

سوابق تحصیلی از لیسانس به بعد:

ردیف	مقطع تحصیلی	رشته تحصیلی	محل تحصیل	نام کشور	سال اخذ مدرک
۱	کارشناسی ارشد	تاریخ اسلام	مجتمع آموزش فقه	ایران	۱۳۸۶
۲	کارشناسی ارشد	جامعه شناسی فرهنگ	موسسه آموزش عالی علوم انسانی	ایران	۱۳۹۰
۳	دکتری	اندیشه اجتماعی مسلمین	مجتمع آموزش عالی فرهنگ شناسی	ایران	در حال تدوین رساله

سوابق شغلی و تجربی (به ترتیب از حال حاضر به قبل):

ردیف	محل کار	سمت	مدت	شهر-کشور
۱	فصلنامه فرهنگ	مدیر مسئول	یک سال	کابل
۲	فصلنامه گشایش	اعضای هیئت تحریریه	سه سال	قم
۳	مجمع اسلامی میثاق	معاون	چهار سال	قم
۴	تشکیل فرهنگی اجتماعی افغانستان قلب آسیا	مسئول	دو سال	قم
۵	وب سایت شبکه افغانستان قلب آسیا	مسئول	دو سال	قم
۶	فصلنامه علمی فرهنگی روزگار	سر دبیر	پنج سال	قم
۷	فصلنامه علمی تخصصی مطالعات اجتماعی	مدیر مسئول	چهار سال	قم
۸	سر دبیر فصلنامه علمی تخصصی مطالعات اجتماعی	سر دبیر	چهار سال	قم

طرح‌های تحقیقاتی انجام داده و یا در حال اجرا:

ردیف	پروژه	محل اجرا	سال اجرا	وضعیت	نوع همکاری	مبلغ
۱	زنان و قیام عاشورا از مدینه تا مدینه	کتاب، معاونت پژوهش المصطفی	۱۳۹۲	انتشارات المصطفی	مجری	۹/۵۰۰/۰۰۰ تومان
۲	خانواده و کارکردهای اجتماعی آن از نگاه مقام معظم رهبری (مدظله العالی) با تاکید بر آیات و روایات	کتاب، معاونت پژوهش المصطفی	۱۳۹۹	در حال چاپ	مجری	۱۸/۰۰۰/۰۰۰ تومان
۳	کارکرد اماکن مقدسه از منظر آیات و روایات	مقاله، معاونت پژوهش المصطفی	۱۳۹۷	فصلنامه مطالعات اجتماعی	مجری	۱/۵۰۰/۰۰۰ تومان
۴	مبانی جامعه شناسی امنیت در عرصه سیاست داخلی	مقاله، معاونت پژوهش المصطفی	۱۳۹۸	فصلنامه مطالعات اجتماعی	مجری	۱/۷۰۰/۰۰۰ تومان
۵	بیداری اسلامی در اندیشه امام خمینی (ره)	مقاله، معاونت پژوهش المصطفی	۱۳۹۸	مجموعه مقالات	مجری	۱/۷۰۰/۰۰۰ تومان
۶	آسیب شناسی دینی شبکه‌های تلویزیون در افغانستان	مقاله، معاونت پژوهش المصطفی	۱۳۹۹	فصلنامه ارتباطات و تبلیغ	مجری	۲/۰۰۰/۰۰۰ تومان

دیگر فعالیت‌های پژوهشی (کتاب، مقاله و ...):

ردیف	عنوان فعالیت پژوهشی	محل	ناشر	سال
۱	تمدن و فرهنگ شیعیان افغانستان (از صفویه تا دوره معاصر): کتاب	قم	انتشارات بین المللی المصطفی (ص)،	۱۳۹۰
۲	زنان و قیام عاشورا از مدینه تا مدینه (کتاب)	قم	انتشارات بین المللی المصطفی (ص)،	۱۳۹۴
۳	خانواده و کارکردهای اجتماعی آن از نگاه مقام معظم رهبری (مدظله العالی) با تاکید بر آیات و روایات (کتاب)	قم	در حال چاپ	
۴	نقش هزاره‌ها در ساختار سیاسی افغانستان (از محمدظاهر شاه تا حامدکرزی)، کتاب	کابل	در حال چاپ	
۵	عاشورا از دیدگاه دانشمندان جهان: کتاب	قم	آماده چاپ	
۶	مجموعه مقالات همایش وحدت ملی و اخوت اسلامی در افغانستان (چهار جلد)	کابل	مجمع اسلامی میثاق	۱۳۹۶
۷	بررسی ساختارسیاسی حامدکرزی (مقاله)	قم	انجمن علمی تاریخ	۱۴۰۰
۸	واکاوی و تحلیل جمعیت اسلامی افغانستان (مقاله)	تهران	فصلنامه علمی پژوهشی اندیشه معاصر	۱۴۰۰
۹	واکاوی و تحلیل ساختارسیاسی گروه طالبان (مقاله)	قم	فصلنامه علمی پژوهشی ملل	۱۴۰۰
۱۰				

شیعیان، یکی از بومی‌ترین خرده‌فرهنگ‌ها، گروه‌ها و نیروهای اجتماعی در افغانستان است که درباره پیشینه و سابقه‌ی نژادی و قومی آن‌ها دیدگاه‌ها و نظریات مختلفی مطرح شده است. امروزه، شیعیان به یک واقعیت عینی تبدیل شده است، منتقدترین و مغرض‌ترین افرادی هم نمی‌توانند همانند گذشته حضور و کارکردهای آن‌ها را در کشور انکار و نفی کنند. هزاره‌ها یکی از مهم‌ترین گروه قومی افغانستان است که بیشترین جمعیت شیعیان را در برمی‌گیرد، بخشی دیگری از شیعیان را می‌توان در قالب گروه‌های قومی، قزلباش، پشتون، تاجیک، بلوچ، ایماق و خرده اقوام دیگر نیز جستجو کرد و با این حال جمعیت شیعیان در افغانستان، یک جمعیت فراقومی را تشکیل می‌دهند.

شیعیان هزاره پیش از دوره امیر عبدالرحمان، یکی از نیروهای اجتماعی تأثیرگذار در تحولات اجتماعی بودند. اما در دوره امیر عبدالرحمان خان، در راستای سیاست قومی بیش از شصت و دو درصد این گروه قومی حذف و نابود شد. اما پس از سرکوب شدید، توسط امیر عبدالرحمان بسیاری از شیعیان به کشورهای همسایه از جمله ایران، پاکستان، هند و تاجیکستان و... مهاجرت کردند و از سوی دیگر آن‌های که در داخل افغانستان ماندند به شدت تحت فشار قرار گرفتند. در نتیجه بخشی از شیعیان، مجبور به تغییر مذهب شدند و یا به جهت تقیه نسل پیشین (والدینشان)، نسل پسین، سنی شدند.

هرچند پس از امیر عبدالرحمان، غازی امان‌الله تلاش‌های در جهت رسمیت مذهب شیعیان انجام داد، ولی او موفق نشد و روند فشار و اختناق تداوم یافت تا آنجای که در دوران نادرشاه متناسب با شرایط به اوج خود رسید. این روند بر مبنای سیاست، سلطه و منطق قومی موجب شد که شیعیان مخصوصاً شیعیان هزاره به یک جماعت حاشیه‌ی و محروم از تمام امکانات تبدیل شوند. حتی متأسفانه در عصر به قدرت رسیدن حاکمیت احزاب خلق و پرچم نه تنها این منطق تغییر نکرد، بلکه شدت نیز یافت.

به دلیل شرایط فضای اجتماعی حاکم در کل جامعه افغانستان، در آغاز قرن بیستم دودسته از نیروهای فکری و اجتماعی در میان شیعیان به صورت طبیعی حضور داشتند؛ خوانین و روحانیون که تغییرات و تحولات در جابجای طبقات اجتماعی بوجود آمد؛ یعنی جایگاه و منزلت اجتماعی خوانین را روحانیت کسب کرد و به مرور زمان، تحولات اجتماعی و فرهنگی افغانستان و رشد جریان‌های فکری جدید، در جامعه شیعی نیز نیروهای جدید فکری و اجتماعی پیرو تفکر شرق و غرب شکل گرفتند. البته این نیروها در حاشیه بودند؛ حتی در زمان حاکمیت حزب خلق و پرچم در دهه شصت. در دهه دموکراسی و پس از تصویب قانون اساسی ۱۳۴۲ هم نیروهای فکری بیشتری با پس‌زمینه‌های متفاوت قد علم کردند و هم نیروهای گذشته آرایش خود را تبدیل و فعالیت‌های خود را معطوف به حضور در عرصه قدرت و عدالت‌خواهی کردند. در این زمان یک جریان روشن‌فکری میان روحانیون جوان و نسل جدید شروع شده بود که علاوه بر حضور در حوزه‌های علمیه در دانشگاه نیز حضور بسیار جدی

داشتند و گفتمان سنت و مدرنیته را به نحوی جمع کرده بودند و کابل به یک جوشش فکری تبدیل شده بود؛ در حوزه کابل کرسی فلسفه یکی از جذابترین درس‌ها بوده است. کارمندان دولت و استادان دانشگاه در پای منبر روحانیون جوان شیعی صف می‌کشیدند. پس از وفات مرحوم آیت‌الله حکیم، بحث جدی بر سر مرجعیت جهان تشیع در میان روحانیون شکل گرفت. روحانیون جوان و انقلابی به دلیل تبلیغ از حضرت امام خمینی به پیروان خط امام یا امامی معروف شدند. در مقابل روحانیون محافظه‌کار از مرحوم آیت‌الله خویی تبلیغ می‌کردند. این دو جریان فکری تداوم یافت و به نحوی تا به حال ادامه دارد. رشد نیروهای متکثر و متنوع از یک‌سو و عقب‌نشینی حکومت وقت از سوی دیگر سبب شد که همه‌ی این نیروها در سال ۱۳۵۸ شورای اتفاق را ایجاد کردند و یک حکومت خودگردان در مناطق شیعی به ریاست آیت‌الله بهشتی از پیروان و شاگردان مرحوم آیت‌الله خویی تشکیل دهند. اما این دولت مستعجل بود و نتوانست رضایت مردم و روحانیون مبارز و جوان و عمدتاً پیرو خط امام را جلب کند؛ پس از شدت گرفتن جهاد و پیروزی انقلاب اسلامی ایران، کارگزاران دینی یا همان روحانیون با گرایش‌های مختلف به جریان‌سازی نیز روی آوردند و در قالب احزاب مختلف و عمدتاً مرتبط با دستگاه‌های مختلف جمهوری اسلامی ایران، نبض جامعه شیعه را در اختیار داشتند و نیروهای دیگر مخصوصاً خوانین را که قبلاً حضور داشتند، کاملاً از فضای جامعه به حاشیه راندند. روحانیون انقلابی در اواخر دهه چهل یک تفکر دیگری را در دانشگاه‌ها مطرح نیز مطرح کرده بودند؛ برجسته ساختن دال قومیت و ناسیونالیسم هزاره؛ که حتی در نجف پیشگامان و این جریان در میان نسل سوم مهاجرین در دهه شصت در پاکستان بسیار برجسته شد.

پس از پایان جهاد و خروج نیروهای شوروی از افغانستان، بار دیگر سیاستمداران اهل سنت افغانستان، شیعیان را طرد کرد و هویت قومی و مذهبی‌شان را هم انکار می‌کرد. این امر سبب شد که جریان‌های مختلف فکری شیعیان اعم از احزاب جهادی، روشنفکران و ناسیونالیست‌ها در یک محور واحد گردآیند و حزب وحدت را تشکیل بدهند و شعارهای اولیه‌شان تشکیل حکومت بر محوریت ولی‌فقیه بودند؛ جز حزب حرکت اسلامی به دلیل اختلاف بر سر همان ایده محوری، سایر احزاب منحل و همه در محوریت حزب واحد اجتماع کردند. از سال ۱۳۶۸ تا پایان سال ۱۳۷۳ اوج قدرت شیعیان افغانستان بود. اختلافات ایدئولوژیک نیروهای داخلی حزب از درون، جنگ با دولت و در نهایت با شهید شدن رهبر حزب وحدت حجت‌الاسلام عبدالعلی مزاری به دست طالبان، موجب شد که حزب وحدت در کابل از هم بپاشد. نیروهای سیاسی جامعه شیعی بعد از این حادثه برخی در بامیان گرد هم آمدند و عده‌ای دیگر آنها قبلاً با دولت شهید استاد ربانی هم‌پیمان شده بودند در کنار دولت ماندند. پس از شکست دولت استاد ربانی در کابل در سال ۱۳۷۵ تمام نیروهای شیعی در بامیان گردهم آمدند و در کنار جبهه مقاومت شمال علیه طالبان مبارزه کردند و جریان‌های مختلف در عمل کنار هم قرار داشتند؛ دال محوری مقاومت بود. پس از سقوط بامیان مجدداً

نیروهای سیاسی شیعی سرگردان و آواره شدند؛ اما گفتمان عدالت‌خواهی و عدالت‌طلبی، در متن جامعه نهادینه شد و به یک گفتمان مسلط جامعه شیعی مبدل شد و نسل تحصیل‌کرده در خارج پیرامون آن کارکرد عملی نیز انجام دادند. گفتمان سیاسی به گفتمان عملی مبدل شد. تا اینکه طالبان از صحنه سیاسی رانده شد. از سال ۱۳۸۰ تا ۱۴۰۰ تمام جریان‌های سیاسی قدیم دچار تجزیه و فروپاشی شدند. حتی پیروان حزب وحدت و هم‌سنگران نیز از هم جدا شدند. تعداد از جریان‌های دهه شصت و هفتاد که در جریان و مقاومت حضور داشتند از بین رفتند و جریان‌های جدید با شعارها و خواسته‌های جدید به صحنه حضور یافتند.

پس از سال ۱۳۸۰ شیعیان افغانستان دستخوش تحولات و تغییرات فکری ژرف و عمیق شد؛ شعارهای مذهبی دهه شصت و هفتادی جای خود را به شعارهای اینجایی داد. هویت قومی تا حد زیادی جایگزین هویت مذهبی و شیعه شد. اگرچه روحانیون به‌عنوان کارگزاران عرصه سیاسی نقش داشتند، اما نه به‌عنوان روحانی بلکه به‌عنوان یک متخصص؛ می‌توان گفت روحانیون سکولار، اگرچه عرصه سیاسی را در اختیار همان نیروهای سنتی گذشته قرار داده بودند، اما عرصه‌های علمی، فرهنگی و اداری، مناصب مختلف در اختیار همین نیروهای برگشته از مهاجرت یا پرورش‌یافته در داخل افغانستان بودند.

سوال اصلی: تاریخ شیعیان افغانستان در دوره معاصر دست‌خوش چه نوع تحولات شده است؟

سؤالات فرعی:

در عرصه اجتماعی شیعیان افغانستان چه نوع تحولات و تغییرات را داشته است؟

در عرصه سیاسی شیعیان افغانستان چه تحولات و تغییراتی را پشت سر گذاشته است؟

در عرصه فرهنگی شیعیان افغانستان چه تحولات و تغییراتی را در پی داشته است؟

در صورت نیاز ادامه بحث ضمیمه شود

۳. اهمیت، ضرورت و اهداف تحقیق:

تاریخ تحولات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی شیعیان از اهمیت خاصی برخوردار است. از این روی، این موضوع برای شیعیان از اهمیت بالایی برخوردار است که مورد تجزیه و تحلیل قرار بگیرد تا برای نسل‌های آینده راهنما و راهگشا باشد. تحولات سیاسی و منازعات پایدار در افغانستان موجب شده که صنعت چاپ و نشر توسعه پیدا نکرده و اسناد تاریخی در حوزه شیعیان آن طوری که انتظار می‌رفت توسعه و رشد نیافته است و نیز این صنعت در پایین‌ترین حد قرار دارد و از این روی، ضرورت دارد که درباره تحولات سیاسی و اجتماعی شیعیان افغانستان آثار علمی تولید گردد.

۱. فقدان آثاری علمی تولید شده با تحلیل جامعه شناختی شیعیان که امروزه کره از مشکلات جامعه علمی

بگشاید و برای برنامه‌ریزی دلسوزان این جامعه مفید واقع شود.

۲. کاستی‌ها و خلاهای موجود موجب شده است که بحران‌ها و تنش‌های درونی شیعیان کشف نگردد. از این

جهت ضرورت دارد آثار علمی تولید شود و مباحث آسیب‌شناسی روابط درون مذهبی مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد.

اهدافی که در این تحقیق دنبال خواهد شد:

۱. تبیین و ارزیابی نقش شیعیان در تحولات اجتماعی افغانستان در دوره معاصر.

۲. بازنمایی و تحلیل نقش شیعیان در جریان‌های سیاسی جنبش‌های عدالتخواهی و اجتماعی.

۳. بررسی و توصیف دلایل محدودیت از طرف حکام بر شیعیان و محدود کردن آنان.

در صورت نیاز ادامه بحث ضمیمه شود

۴. بررسی ادبیات موضوع (پیشینه تحقیق و نوآوری تحقیق حاضر):

در بین آثاری که می‌توان به پیشینه تاریخی و اطلاعاتی شیعیان افغانستان اشاره کرد. کتاب سراج التواریخ ملافیض محمد کاتب هزاره که با استناد به عهدنامه‌ها، فرمان‌ها رسمی و اسناد و مدارک موجود در دارالانشا دربار و آرشیو دولتی به رشته تحریر درآمده است و از اعتبار فراوانی برخوردار است و کتاب عین الوقایع محمد یوسف ریاضی هروی این اثر بخشی از تاریخ کشور را در برمی‌گیرد که در آن حوادث کشور را مورد بزخوانی قرار می‌دهد و «افغانان یا گزارش سلطنت کابل» که مشاهدات و مسموعات مونت استوارت الفنستون (مأمور اعزامی انگلستان)، درباره تاریخ، فرهنگ و نژاد مردم افغانستان به دربار شاه شجاع است.

در میان تحقیقات جدید می‌توان به آثاری همانند، هزاره‌های افغانستان، اثر سید عسکر موسوی، این کتاب به پیشینه تاریخی هزاره‌ها و تاریخ تحولات سیاسی این تبار را مورد بررسی قرار داده است. کتاب پژوهشی در تاریخ هزاره‌ها و صحنه‌های خونی از تاریخ تشیع افغانستان از حسین علی یزدانی (حاج کاظم)، نکته قابل توجهی این اثر به طور عمده به بررسی تاریخ شیعیان هزاره آن هم در یک قلمرو خاص و در محدوده زمانی مشخص پرداخته است. شیعیان افغانستان، محمد عزیز بختیاری، این تحقیق به بررسی وضعیت اجتماعی و اقتصادی شیعیان افغانستان پرداخته است. کتاب شیعیان افغانستان، حسین عبدلی رحیمی، به پیشینه تاریخی تشیع و رود آنها به این سرزمین را مورد تجزیه و تحلیل تاریخی قرار داده است. کتاب تمدن و فرهنگ شیعیان افغانستان، عبدالقیوم آیتی، این پژوهش به سیاست و حکومت، فرهنگ و وضعیت علمی و معیشت و درآمد شیعیان پرداخته است.

کتاب آشنایی بامسلمانان جهان اسلام؛ شیعیان افغانستان، روابط، جایگاه جریان‌ها و احزاب از وحید بینش، فاروق انصای و محمدحسین خلوصی این اثر روابط گروه‌های قومی و روابط و جایگاه احزاب و جریان‌های سیاسی بحث کرده است. در

واقع این آثار هریک به برشی تاریخی از تحولات اجتماعی، سیاسی و فرهنگی شیعیان اشاره دارد. اما رهیافت‌هایی که از تحقیقات جدید نیز به دست می‌آید، زوایای تاریک و لایه‌های تاریخ شیعیان را برای آیندگان روشن و دست‌یافتنی‌تر می‌سازد که براین اساس پژوهش پیش‌رو با بهره‌گیری از منابع تاریخی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی و زمینه تحقیقات جدید را فراهم خواهد کرد. در این تحقیق ما به دنبال گزارش‌های دقیق و مفید درباره تحولات سیاسی و اجتماعی و فرهنگی شیعیان افغانستان و با تحلیل اجتماعی هستیم و دیگر اینکه ما در صددی تمرکز بیشتر درباره تاریخ تحولات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی شیعیان در دوره معاصر می‌باشیم.

در صورت نیاز ادامه بحث ضمیمه شود

چهارچوب نظری، فرضیه‌ها یا ابعاد پژوهش:

باتوجه به نوعیت موضوع این تحقیق، به صورت طبیعی این تحقیق در قلمرو نظریات تغییرات اجتماعی و جامعه‌شناسی تاریخی واقع می‌شود؛ اما با توجه به ماهیت، گستردگی و ذو ابعاد بودن آن شاید نتوان از یک نظریه مشخص استفاده نمود. بلکه بجای چارچوب نظری مشخص از یک دستگاه مفهومی منطقی برگرفته شده از ادبیات تغییرات اجتماعی، استفاده می‌شود. همانگونه که در تحقیقات کیفی این روش، امر پذیرفته شده است. تلاش محقق برآن است که بتواند به کمک گراند تئوری در نهایت به یک نظریه‌ای دست یابد. البته ناگفته نماند که نظریه دولت ملت نیز قابل استفاده است. به این معنا که تحولات مثبت و منفی شیعیان، ارتباط مستقیم با نحوه تعامل دولت‌ها با شیعیان داشته است.

باتوجه به نوعیت موضوع و سوال‌های تحقیق، طرح فرضیه به سبک مرسوم در تحقیقات کمی معنا ندارد. بلکه به جای آن ابعاد و زوایای تحقیق بیان می‌شود. این ابعاد عبارت است از:

الف. تحولات سیاسی شیعیان؛

ب. تحولات فرهنگی و علمی شیعیان؛

ج. تحولات اجتماعی شیعیان.

در هر سه بعد فوق شیعیان از حالت سنتی به سمت مدرن شدن حرکت نموده است؛ در این تحولات بیشترین اثر را از تحولات جامعه ایران پذیرفته است.

در صورت نیاز، ادامه بحث ضمیمه شود.

۵. متغیرها یا مفاهیم اساسی تحقیق و تعریف عملیاتی آنها:

۱. تغییرات اجتماعی: تغییرات اجتماعی، از پدیده‌های قابل مشاهده و بررسی است که در مدت‌زمان اندک به صورت که هر شخص معمولی نیز در طول زندگی خود و یا در طول دوره کوتاهی از زندگی خویش می‌تواند یک تغییر را شخصاً دنبال کرده و نتیجه‌ای قطعی و موقتی آن را می‌توان دریافت. مفهوم تغییر اجتماعی با مفهوم دگرگونی اجتماعی متفاوت است؛ زیرا تحول و دگرگونی اجتماعی در طول یک دوره طولانی، طی یک یا شاید چند نسل در یک جامعه رخ می‌دهد و بررسی یک تحول اجتماعی، نیازمند نوعی بررسی تاریخی جامعه است.

۲. فرهنگ: فرهنگ عبارت است از الگوهای مربوط به رفتار و صورت‌بند آن و واکنش‌های انسان در موقعیت‌های گوناگون. این الگوها ممکن است به صورت میراث از نسلی به نسل دیگر منتقل شود، اما این انتقال، انتقال ژنتیکی و وراثتی نیست؛ چون فرهنگ وجه غریزی و فطری ندارد و از رهگذر آموزش، ترویج و تماس منتقل می‌شود.

۳. افغانستان معاصر: اگرچه قید معاصر حداقل یک سده را شامل می‌شود، اما مقصود نگارنده در این نوشتار از افغانستان معاصر، پنجاه سال اخیر است.

۴. اجتماعی: مقصود تحولاتی است که در عرصه نظام روابط اجتماعی، نظام خانواده، قشر بندی اجتماعی، جمعیت و نیروهای اجتماعی رخ داده است.

۵. سیاسی: مقصود از تحولات در عرصه سیاست، بروز و ظهور احزاب و گروه‌های سیاسی در میان شیعیان و نحوه تعامل آن‌ها با قدرت است. مهم‌تر از همه میزان فراهم شدن زمینه برای مشارکت سیاسی شیعیان در نظام قدرت.

۶. واژه‌های کلیدی (متفاوت از واژه‌های مندرج در عنوان طرح):

تحولات، تحولات سیاسی و اجتماعی و فرهنگی، تغییرات اجتماعی و فرهنگی، شیعیان، وضعیت‌شناسی، جریان شناسی، افغانستان.

۷. نقاط تمرکز تحقیق (موضوعی، مکانی، زمانی):

قلمرو موضوعی این تحقیق به موضوع بررسی تاریخ تحولات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی شیعیان در دوره معاصر می‌پردازد.

قلمرو مکانی این تحقیق به محدوده و جغرافیای افغانستان مربوط می‌گردد.

قلمرو زمانی این تحقیق به نیم قرن اخیر، یعنی؛ از دهه پنجاه تا پایان دوره جمهوریت بیست ساله را دربرمی‌گیرد.

۸. روش شناسی پژوهش:

۹-۱. روش تحقیق:

[توصیفی ☒] [تحلیلی ☐] [کمی ☐] [کیفی ☒]

توضیح:

باتوجه به اینکه موضوع تاریخی، سیاسی و اجتماعی است، از روش کیفی استفاده خواهد شد.

۹-۲. شیوه گردآوری اطلاعات:

کتابخانه‌ای ☒ مشاهده ☐ مصاحبه ☒ پرسشنامه ☒

سایر ☐ لطفاً ذکر شود.

بیشتر داده‌ها از منابع مکتوب به روش کتابخانه‌ای به صورت تهیه فیش تحقیقاتی، اطلاعات تاریخی و اجتماعی گردآوری شده است، در برخی موارد میدانی که مشاهدات و یادداشت‌های نگارنده و نیز مراجعه به افراد خبره و جستجو در پایگاه‌های اطلاع رسانی کشور افغانستان، از دیگر منابع پژوهش این کتاب بوده است.

۹-۳. فنون توصیف داده‌ها (آمار توصیفی):

.....

۹-۴. فنون تحلیل داده‌ها (آمار استنباطی):

.....

۹-۵. جامعه آماری: (این تحقیق با بررسی یا مطالعه یا مشاهده چه اسناد، مدارک، افراد یا اشیایی اجرا می‌شود؟).

.....

۹-۶. نمونه‌گیری: تمام شماری می‌شود ☐ انجام نمی‌گیرد ☒ انجام می‌گیرد ☐

نمونه‌گیری به روش با حجم یا تعداد نمونه انجام می‌پذیرد.

۹. سازماندهی پژوهش (فصل‌بندی):

فصل اول: کلیات و مفاهیم

الف) مقدمات و کلیات

ب) تبیین فضای مفهومی

ج) هویت شناسی تحولات

د) چارچوب نظری و مفهومی

فصل دوم: تحولات اجتماعی شیعیان افغانستان

تحول و تغییر در نیروهای اجتماعی و شکل‌گیری نیروهای جدید

تحول و تغییر در خانواده و فرزندآوری

تحول و تغییر در نظام قشربندی و طبقات اجتماعی

تحول و تغییر کمی و کیفی جمعیت (مرگ و میر، سلامت، امید به زندگی، مهاجرت، نرخ زاد و ولد)

فصل سوم: تحولات فرهنگی و علمی شیعیان افغانستان

تحول و تغییر در نهادها و کار گزاران مذهب (آموزشی و تبلیغی)

تحول و تغییرات فرهنگی (عرصه رسانه‌ها، مطبوعات، کتاب و ...)

تحول و تغییرات آموزشی شیعیان (رشد مکاتب دولتی و خصوصی)

تحول و تغییرات علمی و تحصیلات عالی (دولتی و خصوصی)

فصل چهارم: تحولات سیاسی شیعیان افغانستان

احزاب و گروه‌های سیاسی عمده شیعیان

نحوه تعامل احزاب و گروه‌های سیاسی شیعیان با احزاب و گروه‌های سیاسی دیگر

الگوهای تعامل احزاب و گروه‌های سیاسی شیعیان با نظام قدرت

تحولات و تغییرات در مشارکت شیعیان در نظام قدرت

۱۰. حجم کمتی (تقریبی) گزارش نهایی:

حجم کتاب بین ۳۰۰ تا ۳۵۰ صفحه و هر صفحه‌ای ۳۰۰ کلمه‌ای پیش‌بینی می‌شود.

۱۱. نتایج قابل انتظار از طرح:

۴. تهیه آیین‌نامه، دستورالعمل یا استاندارد ☐

۵. تدوین طرح جامع ☐

۶. سایر موارد ذکر شود:

۱. رفع مشکل اصلی دستگاه متبوع ☐

۲. فراهم آوردن دانش فنی کاربردی ☒

۳. تهیه سند راهبردی ☒

۱۲. مهم‌ترین منابع و مأخذ فارسی و خارجی:

ردیف	نام خانوادگی، نام	عنوان کتاب یا مقاله	مترجم	عنوان فصلنامه	محل نشر	ناشر	سال انتشار
۱	موسوی، سیدعسکر	هزاره‌های افغانستان در تاریخ، فرهنگ، اقتصاد و سیاست	اسدالله شفاعی		تهران	مؤسسه فرهنگی نقش سیمرغ	۱۳۷۹
۲	یزدانی، حاج کاظم (حسینعلی)	تاریخ تشیع در افغانستان			مشهد	مؤلف	۱۳۷۰

۳	فرهنگ، سید محمد حسین	جامعه شناسی و مردم شناسی شیعیان افغانستان		قم	موسسه امام خمینی	۱۳۸۰
۴	دولت آبادی، بصیر احمد	شناسنامه احزاب و جریانات سیاسی افغانستان		قم	مؤلف	۱۳۷۱
۵	خسروشاهی، هادی	نهضت های اسلامی افغانستان		تهران	دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی	۱۳۷۰
۶	گروه پژوهش سینا	افغانستان در سه دهه اخیر		قم	موسسه فرهنگی ثقلین	۱۳۸۱
۷	بختیاری، محمد عزیز	شیعیان افغانستان		قم	انتشارات شیعه شناسی	۱۳۸۵
۸	روا، الیور، و بریگو، آندره	جنگ افغانستان (دخالت شوروی و نهضت مقاومت)	ابوالحسن سرو قدمقدم	مشهد	آستان قدس رضوی	۱۳۶۷
۹	روا، الیور	افغانستان، اسلام نوگرایی سیاسی	ابوالحسن سرو قدم مقدم	مشهد	آستان قدس رضوی	۱۳۶۹
۱۰	سجادی، سید عبدالقیوم	جامعه شناسی سیاسی افغانستان		قم	بوستان کتاب	۱۳۸۰
۱۱	فرهنگ، میر محمد صدیق	افغانستان در پنج قرن اخیر		قم	انتشارات محمد وفایی	۱۳۷۴
۱۲	قندهاری، طالب حسین	نگاهی به دیروز و امروز افغانستان		تهران	پیوند	۱۳۶۳
۱۳	کاتب هزاره، ملا فیض محمد	نژادنامه افغان	به اهتمام عزیزالله رحیمی	قم	اسماعیلیان	۱۳۷۲
۱۴	لعلی، علیداد	سیری در هزاره جات		قم	احسانی	۱۳۷۲
۱۵	نایل، حسین	سرزمین و رجال هزاره جات		قم	مرکز فرهنگی نویسندگان افغانستان	۱۳۷۹
۱۶	یزدانی، حسین علی (حاج کاظم)	پژوهشی در تاریخ هزاره ها		قم	مؤلف	۱۳۷۲

۱۳. هزینه های پرسنلی *

ردیف	نام و نام خانوادگی	مسئولیت در طرح و نوع همکاری	سطح تحصیلات	رشته تخصصی	ساعات کار در ماه	مدت همکاری	مبلغ پرداختی در ماه	هزینه
۱	عبدالقیوم آیتی	مجری	دکتری	جامعه شناسی	۱۲۰	یکسال		

								۲
								۳
								۴
								۵
	جمع هزینه							

*براساس ضوابط آئین نامه های پژوهشی

۱۴. سایر هزینه ها (تهیه منابع، چاپ و انتشار، مسافرت و...):

ردیف	شرح	هزینه	ردیف	شرح	هزینه
۱	تهیه منابع	ده میلیون تومان	۵		
۲			۶		
۳			۷		
۴			۸		

	مبلغ کل هزینه های اجرای طرح	
--	-----------------------------	--

۱۵. مراحل، زمانبندی اجرای تحقیق و شرح خدمات :

ردیف	عنوان مرحله	شرح خدمات	پیش بینی زمان و درصد پیشرفت کار		درصد پرداخت	نحوه ارائه گزارش
			زمان لازم (روز)	درصد پیشرفت کار		
۱	صفر		۰	۰	۲۰*	بدون ارائه گزارش
۲	شرح خدمات گزارش مرحله اول طبق نظر مجری (۵۰ درصد از تحقیق)	ارائه گزارش مرحله اول			۳۰	
۳	نهایی	ارائه گزارش نهایی		۱۰۰	۵۰	

* پرداخت ۲۰٪ از کل اعتبار قرارداد با اخذ تضمین به عنوان پیش پرداخت.